

Szata roślinna rezerwatu archeologicznego Cmentarzysko Jaćwingów na Suwalszczyźnie

Rezerwat Cmentarzysko Jaćwingów położony jest w obrębie leśnictwa Białorogi (nadleśnictwo Suwałki), niedaleko miejscowości Szwajcaria (gmina Suwałki). Został on utworzony w 1959 roku na obszarze o powierzchni 4,12 hektara, porośniętym starodrzewem sosnowo-świerkowym a znajdującym się na skraju kompleksu leśnego uroczyiska Szwajcaria (Herz 1983).

Cmentarzysko to było użytkowane od II do V wieku naszej ery przez ludność tzw. Grupy Suwalskiej Kultury Zachodnio-Bałtyckiej, utożsamianej z ludem Jaćwingów. Najbardziej charakterystyczną formą grobu był kurhan o średnicy 6—21 metrów zbudowany z kilku warstw kamieni. Na cmentarzysku występowały zarówno groby ciałopalne jak i szkieletowe, zazwyczaj bogato wyposażone w ozdoby z brązu, żelaza, szkła, rzadziej srebra, ponadto w naczynia, narzędzia i broń. W późnym okresie użytkowania cmentarzyska prochom wojowników towarzyszyły groby koni. Stanowisko badane było w latach 1955—1966 przez ekspedycję pod kierunkiem dra J. Antoniewicza (Herz 1983).

Większość kurhanów znajduje się na małych polanach śródleśnych, otoczonych borem sosnowo-świerkowym, na skraju którego występują zbiorowiska łąkowe i murawowe. Gatunki im właściwe wkraczają na teren całego rezerwatu mieszając się z gatunkami zbiorowisk leśnych i okrajkowych. Stosunkowo niewiele roślin pochodzi z siedlisk ruderalnych i segetalnych występujących w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu.

Pomimo iż Cmentarzysko Jaćwingów jest rezerwatem archeologicznym, zaskakuje bogactwo jego flory oraz różnicowanie roślinności. W ciągu jednego tylko miesiąca (lipiec 1987 r.) doliczono się na jego terenie 175 gatunków roślin naczyniowych, z których większość występowała nawet na powierzchni 1 hektara. Spotyka się tu gatunki charakterystyczne aż dla 17 klas fitosocjologicznych. Ponadto na tak niewielkim obszarze występuje bardzo duże zróżnicowanie siedliskowe, tak że granice pomiędzy poszczególnymi zbiorowiskami roślinnymi zacierają się i są trudne do wyznaczenia.

Szczególną uwagę zwrócono na rośliny towarzyszące kurhanom. Ustalono, że większość z nich właściwa jest zbiorowiskom okrajkowym z klasy *Trifolio-Geranietea sanguinei*. Posiadają one charakter ekotonowy, w związku z tym nawiązują florystycznie do różnych klas fitosocjologicznych, takich jak: *Quercus-Fagetea* (lasy liściaste), *Molinio-Arrhenatheretea* (łąki i pastwiska), *Sedo-Scleranthetea* czy *Festuco-Brometea* (murawy).

Pomimo krótkiego okresu badań można stwierdzić, że rezerwat Cmentarzysko Jaćwingów zasługuje na ochronę nie tylko z archeolo-

gicznego, ale i z florystycznego punktu widzenia. Występują tu 4 gatunki roślin chronionych całkowicie: wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*, naparstnica zwyczajna *Digatilis grandiflora*, lilia złotogłów *Lilium martagon* oraz sasanka łąkowa *Pulsatilla pratensis*. Z gatunków znajdujących się pod ochroną częściową spotykamy na terenie rezerwatu: kruszynę pospolitą *Frangula alnus*, konwalie majową *Convallaria majalis*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*, pierwiosnkę lekarską *Primula officinalis* i porzeczkę czarną *Ribes nigrum*.

Ponadto do roślin występujących na kurhanach lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie należą: rzepik pospolity *Agrimonia eupatoria*, pajęcznica gałęzista *Anthericum ramosum*, dzwonek brzoskwiniolistny *Campanula persicifolia*, czyścica storzyszek *Clinopodium vulgare*, goździk kartuzek *Dianthus carthusianorum*, wiązówka bulwkowa *Filipendula vulgaris*, poziomka pospolita *Fragaria vesca*, przytulia pospolita *Galium mollugo*, przytulia właściwa *Galium verum*, bodziszek czerwony *Geranium sanguineum*, posłonek pospolity *Helianthemum nummularium* subsp. *obscurum*, świerzbica polna *Knautia arvensis*, groszek czerniejący *Lathyrus niger*, lebiodka pospolita *Origanum vulgare*, kokoryczka wonna *Polygonatum odoratum*, orlica pospolita *Pteridium aquilinum*, malina właściwa *Rubus idaeus*, rozchodnik wielki *Sedum maximum*, sierpik barwierski *Serratula tinctoria*, bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*, rutewka mniejsza *Thalictrum minus*, koniczyna: dwukłosa *Trifolium alpestre*, pogięta *T. medium*, pagórkowa *T. montanum*, długokłosa *T. rubens*, przetacznik pagórkowy *Veronica austriaca* subsp. *teucrium*, ciemiężyk białokwiatowy *Vincetoxicum hirsutinaria*.

Prócz wyżej wymienionych, na uwagę zasługują następujące gatunki rosnące w innych punktach rezerwatu: czerniec gronkowy *Actaea spicata*, dąbrówka kosmata *Ajuga genevensis*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, groszek wiosenny *Lathyrus vernus*, wiesiołek czerwono łodygowy *Oenothera rubricaulis*, kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, jaskier wielokwiatowy *Ranunculus polyanthemos*, nawłóć pospolita *Solidago virga-aurea*, przetacznik kłosowy *Veronica spicata* subsp. *spicata*.

Andrzej Urbisz

PIŚMIENNICTWO

- Herz L. 1983 *Pojezierze Suwalskie*. Wyd. PTTK Kraj, Warszawa.
Jasiewicz A. 1986 *Nazwy gatunkowe roślin naczyniowych flory polskiej*. *Fragm. Flor. et Geobot.*, 32(3).
Matuszkiewicz W. 1984 *Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych* Polski. PWN, Warszawa.